

Rozhodné právo v závazkových vztazích z mezinárodního obchodu - pravidla určení rozhodného práva - část. I (hmotné normy v oblasti závazkových vztahů)

V oblasti závazkového práva je patrný mnohem menší zájem státu na ingerenci, než v jiných oblastech práva (např. v rodinném právu). V případě absence volby rozhodného práva se především aplikují přímo použitelné hmotně-právní ustanovení mezinárodních úmluv, které mají přednost před mezinárodními unifikovanými kolizními normami, jako je níže pojednaná Římská nebo Mezi-americká úmluva. Jinak se, jako třetí v pořadí, použije právo určené normami mezinárodního práva soukromého národního právního řádu.

Rozhodné právo v závazkových vztazích z mezinárodního obchodu - pravidla určení rozhodného práva - část. I (hmotné normy v oblasti závazkových vztahů)

Úvod

V oblasti závazkového práva je patrný mnohem menší zájem státu na ingerenci, než v jiných oblastech práva (např. v rodinném právu). V případě absence volby rozhodného práva se především aplikují přímo použitelné hmotně-právní ustanovení mezinárodních úmluv, které mají přednost před mezinárodními unifikovanými kolizními normami, jako je níže pojednaná Římská nebo Mezi-americká úmluva. Jinak se, jako třetí v pořadí, použije právo určené normami mezinárodního práva soukromého národního právního řádu.

Hmotné normy v oblasti závazkových vztahů

1. Přímo použitelné normy podle mezinárodních úmluv obecně

Přímé unifikované normy jsou z hlediska pořadí použitelnosti primární oblastí regulace smluvních vztahů v mezinárodním obchodě. Jako takové mají v případě neučinění volby práva přednost před unifikovanými kolizními normami podle mezinárodních úmluv i před kolizními normami mezinárodního práva soukromého jednotlivých států. Následující část proto obsahuje především rozbor některých důležitých mezinárodních úmluv v této oblasti, vypracovaných především Komisí

OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL) a organizací Spojených národů pro sjednocení mezinárodního práva soukromého (UNIDROIT). Analýza se zaměřuje na rozsah a limity použití úmluv, včetně otázek jako je interpretace, možnosti výhrad, nebo i míra úspěšnosti co se týče počtu států vázaných tou kterou úmluvou. V rámci obou organizací se přitom v současnosti připravují další instrumenty; v případě UNIDROIT se např. jedná o mezinárodní instrument o franchisingu.

1.1. Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží

Úmluvu OSN o mezinárodní koupi zboží z roku 1980 (Vídeňská úmluva) je možno považovat za úmluvu s globální účastí. Vídeňská úmluva sjednocuje úpravu obsahu mezinárodní kupní smlouvy s úpravou jej uzavírání. Úmluvy se podle čl. 1.1 použije na kupní smlouvy uzavřené mezi subjekty s místem podnikání v různých státech v těchto případech:

- a) pokud jsou tyto státy smluvními státy Vídeňské úmluvy (zde je nutná ratifikace nebo přistoupení k Úmluvě)
- b) pokud podle ustanovení mezinárodního práva soukromého se má použít právní řád některého smluvního státu.

Co se týče odst 1.1a, ustanovení Vídeňské úmluvy, tedy její přímé normy, se použijí na základě této svou povahou jednostranné kolizní normu určující rozsah použitelnosti Úmluvy. Nepoužijí se tedy kolizní normy národního právního řádu. U odst. 1.1b se naopak zohledňuje národní právní řád, když umožňuje aplikaci ustanovení Úmluvy na základě odkazu kolizních norem národního mezinárodního práva soukromého. Pro použitelnost Úmluvy tak v tomto případě není rozhodující, zda některá ze stran má místo podnikání ve smluvním státě, postačí odkaz kolizních norem daného práva na právní řád smluvního státu.

Ustanovení odst.1.1b se stalo předmětem námitek a mnohé státy, včetně bývalého Československa, učinili výhradu podle čl. 95 Úmluvy vylučující jeho aplikaci. Pro akceptaci možnosti výhrad hovoří argument, že jinak dochází k použití úmluvy, která pro soudce (rozhodce) není známá, nebo přinejmenším není závaznou normou práva fora. Na druhé straně je skutečná univerzálnost Úmluvy touto možností výhrady narušena, s ohledem na skutečnost, že vymezení rozsahu použití je pravidlem principiálního významu; režim v této otázce by tedy měl být jednotný. Princip výhrad vůči čl. 1b nemá smysl, neboť pokud má smlouva kolizně silný vztah k jednomu ze smluvních států, pak je aplikace mezinárodního „jednotného“ práva opodstatněnější než použití národního práva. Argumentem zde není ani odmítnutí čl. 1.1b na základě principu vzájemnosti podle mezinárodního práva veřejného, neboť zde se jedná o soukromoprávní vztahy, bez účasti států.

Úmluva je vesměs dispozitivního charakteru - strany můžou podle čl. 6 vyloučit použití Úmluvy jako celku nebo jejích jednotlivých částí, a to s výjimkou čl.12. Vyloučení Úmluvy mlčky je s ohledem na historii vzniku čl.6 pochybné, i když výslovné určení v tomto smyslu Úmluva neobsahuje. Ovšem ani hypotetická volba Úmluvy jako rozhodného práva možná není s ohledem na to, že se zde jedná o objektivní navázání. Na druhé straně, pokud si strany zvolí národní právní řád členského státu

Úmluvy bez dalšího, odkaz na tento právní řád zahrnuje i Vídeňskou úmluvu, která je součástí daného právního řádu.

Co se týče článku 12, podle něj jakékoli ustanovení čl. 11, 29 nebo části druhé Úmluvy o uzavírání kupní smlouvy umožňující *ústní* uzavírání, změnu nebo zánik smlouvy se nepoužije, pokud má účastník smlouvy místo podnikání ve státě, který učinil výhradu podle čl. 96 Úmluvy. Tato výhrada umožňuje, aby se výše uvedené možnosti neformálních úkonů dané čl. 11, 29 a druhé části Úmluvy na daný stát nepoužily, pokud se ovšem jedná o stát, jehož zákony skutečně písemnou formu v těchto případech vyžadují. Ustanovení čl. 12 je, jak již bylo řečeno, kogentního charakteru.

Ještě závažnější dopad však má možnost výhrady podle čl. 92 o vyloučení použití celé části druhé (uzavírání smlouvy), nebo části třetí (obsah smlouvy). Státy, pro jejichž právní řády je např. návrh na uzavření smlouvy dostatečně určitý i bez určení kupní ceny (např. Velká Británie), tak můžou vyloučit použití čl.14.1, části druhé (návrh na uzavření smlouvy) obsahující zde požadavek určení kupní ceny (viz níže). Zatímco totiž kontinentální evropské právo uplatňuje princip požadavku určitosti kupní ceny, z pohledu anglosaského práva smlouva vzniká i bez dohody o ceně. V této souvislosti podle čl. 55 Úmluvy v případě, kdy smlouva výslovně ani nepřímou neurčuje kupí cenu, a ani neumožňuje její určení jakýmkoli ustanovením, kupní cena odpovídá ceně obecně účtované v době uzavírání smlouvy za takové zboží za srovnatelných okolností v příslušném obchodním odvětví.

Toto ustanovení čl. 55 je ovšem v rozporu s výše uvedeným článkem 14 obecných ustanovení Úmluvy, který podmiňuje, a to bezvýhradně, řádný návrh na uzavření smlouvy dostatečnou určitostí. Přitom za dostatečně určitý se považuje návrh, obsahující i kupní cenu, resp.způsob jejího určení. S ohledem na čl.14, 55 a 92 Úmluvy je tedy možno konstatovat, že čl.55 se uplatní jenom v případě, že stát místa podnikání dané smluvní strany ratifikoval nebo přistoupil ke třetí části Úmluvy, avšak ne k části druhé. Rozsah Vídeňské úmluvy je tak opět zúžen a způsob použití komplikován.

Co se týče rozsahu Úmluvy obecně, tato se nepoužije na otázku platnosti smlouvy, jakéhokoli jejího ustanovení nebo zvyklosti, účinků na vlastnické právo k věci, resp. odpovědnost prodávajícího za smrt nebo ublížení na zdraví způsobené zbožím.[1] U vymezení nepřímého předmětu úpravy je zajímavé, že Úmluva neobsahuje definici kupní smlouvy. Byl přijat přístup, že určité zboží je ze záběru Úmluvy vyloučeno, jako je zboží vyrobeno až po uzavření smlouvy, resp. kde podstatnou část věci k výrobě dodává objednatel (rozlišení kupní smlouvy od smlouvy o dílo).[2] Ustanovení Úmluvy se rovněž nepoužije na cenné papíry, lodě, letadla, elektrickou energii, koupi na dražbě a při výkonu rozhodnutí, resp. koupi ze zákona.

Článek 7 Úmluvy obsahuje obecná pravidla výkladu, jakož i významnou úpravu mezer právní úpravy. Pravidlo interpretace Úmluvy podle odst. 7.1 obsahuje formulaci, která inspirovala i jiné mezinárodní instrumenty, včetně unifikované kolizní úpravy podle Římské úmluvy,[3] s cílem eliminovat výkladová pravidla národních právních řádů. Ustanovení zdůrazňuje mezinárodní povahu Úmluvy, potřebu podporovat jednotnost při jejím použití, a dodržování dobré vůle v mezinárodním obchodě (který např. neobsahuje Úmluva OSN o promlčení při mezinárodní koupi zboží). Podle odst. 7.2 otázky Úmluvou výslovně neupravené mají být řešeny v souladu s principy, na kterých Úmluva stojí;

v případě absence takových principů se potom uplatní normy mezinárodního práva soukromého. Přímá norma (Úmluva) tak dále vymezuje hranice jejího použití ve vztahu ke kolizním normám.

Nakonec je třeba se zmínit o úpravě zvyklostí a praxe podle čl. 9. Úmluvy. Strany jsou jednak vázány jakoukoli zvyklostí, na které se dohodly, resp. praxí mezi nimi zavedenou. Na druhé straně odst. 9.2 stanoví, že s výhradou jiné dohody se předpokládá tacitní volba zvyklosti, které jednak mají být známé stranám, jednak jsou obecně známě v rámci mezinárodního obchodu, a v daném odvětví pravidelně dodržované.^[4] Zdá se, že pokud se jedná o obecně známá a dodržovaná pravidla, která se mají uplatnit, je zbytečné podřizovat tuto otázku ještě požadavkem vědomosti (či předpokladu vědomosti) o těchto pravidlech ze strany účastníků smlouvy. Nemluvě o vágnosti termínu „zpravidla dodržovaný“.

Obecně je možno říct, že Vídeňská úmluva je směsicí principů common law a civil law. Jelikož v otázkách jí upravených není tak určitá, jak vyžaduje např. anglické právo, v standardních formulářích vytvořených obchodními asociacemi je její použití často vylučováno. Římská úmluva je širší ve svém záběru, proto v mnoha případech bude soud aplikovat Vídeňskou úmluvu doplněnou ustanoveními použitelného práva určeného Římskou úmluvou. Nakonec je třeba uvést, že ani Vídeňská úmluva, stejně jako jiné instrumenty, není uchráněna rozporným výkladem jejich ustanovení. Např. ohledně možnosti výslovného, resp. tacitního vyloučení Vídeňské úmluvy; dále se různě uplatňuje výklad termínu „přiměřená lhůta“ pro vytknutí vad zboží při zboží nepodléhající zkáze apod.

[1] čl.4,5

[2] čl.3.1

[3] “In the interpretation of this Convention, regard is to be had to its international character and to the need to promote uniformity in its application and the observance of good faith in international trade”

[4] “The parties are considered, unless otherwise agreed, to have impliedly made applicable to their contract or its formation a usage of which the parties knew or ought to have known and which in international trade is widely known to, and regularly observed by, parties to contracts of the type involved in the particular trade concerned”

Další články:

- [Prekluze důvodu neplatnosti VH](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [TOP 5 judikátů z korporátního práva za rok 2025](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [SCHEJBAL& PARTNERS stáli u získání jedné z prvních licencí dle MiCA v ČR](#)
- [Proč dnes více než polovina M&A transakcí ve střední Evropě nekončí podpisem](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. - zápis jednatelského oprávnění do obchodního rejstříku](#)
- [Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná](#)